

Järjestelmällinen oppiminen apteekeissa raportoiduista lääkityspoikkeamista

Koskenkorva T^{1*}, Kallio S¹, Kyllönen H¹, Vainio M¹, Raappana-Jänis U¹, Kuusisto M², Puumalainen I¹, Mäkinen E³

¹ Suomen Apteekkariliitto ² Asiakas- ja Potilasturvallisuuskeskus ³ Helsingin yliopisto, Farmasian tiedekunta, Kliinisen farmasian ryhmä *Kirjeenvaihto: tiina.koskenkorva@apteekkariliitto.fi

Johdanto

Lääkehoitoon liittyvät poikkeamat ovat yksi merkittävimmistä riskeistä potilasturvallisuudelle ja aiheuttavat haittaa sekä kustannuksia niin potilaille kuin yhteiskunnalle.¹ Riskienhallinta avohoidon lääkehoitoprosessissa on keskeistä, sillä suurin osa lääkehoidoista toteutetaan potilaiden kotona. Valtaosa avohoidon potilaiden lääkkeitä toimitetaan avohuollon apteekeista, minkä vuoksi apteekeilla on keskeinen asema avohoidon lääkehoitoprosessin riskienhallinnassa. Apteekeissa havaitaan, ratkaistaan ja raportoidaan lääkityspoikkeamia päivittäin.

Vuonna 2021 apteekeissa otettiin käyttöön sosiaali- ja terveydenhuollossa laajasti käytetty potilasturvallisuuden vaaratapahtumien raportointijärjestelmä HaiPro osana valtakunnallista apteekkien lääkitysturvallisuusohjelmaa (Valo 2021–2026).² HaiPro-järjestelmä mahdollistaa organisaation sisäisen lääkitysturvallisuuden kehittämisen lisäksi

poikkeamatiedon välittämisen apteekkien ja sote-organisaatioiden välillä ja siten avohoidon lääkehoitoprosessin kehittämisen toimijoiden yhteistyössä. Järjestelmällinen oppiminen raportoiduista lääkityspoikkeamista edellyttää kuitenkin sovittuja toimintatapoja.

Tavoite

Tavoitteena oli kuvata kolmella tasolla toimintatavat, jotka mahdollistavat järjestelmällisen oppimisen apteekkien raportoimista lääkityspoikkeamista.

Menetelmä

Lääkityspoikkeamatieto kertyy HaiPro-järjestelmään yksikkö-, hyvinvointialue- ja kansallisella tasolla. Apteekit ja sote-yksiköt saavat tiedon oman yksikön sisällä tapahtuneista lääkityspoikkeamista laadituista HaiPro-ilmoituksista. Apteekkien raportoimat poikkeamat kerryttävät myös hyvinvointialueittain aineistoa. Suomen Apteekkariliitto hallinnoi kansallista

HaiPro-aineistoa, joka sisältää kaikki apteekkien tekemät lääkitysturvallisuusilmoitukset.

Lisäksi Suomen Apteekkariliitto toteuttaa vuosikyselyjä saadakseen tietoa, miten apteekit hyödyntävät poikkeamailmoituksia ja Suomen Apteekkariliiton tarjoamia kansallisia lääkitysturvallisuusmateriaaleja lääkitysturvallisuuden kehittämisessä.

Tulokset

Järjestelmällinen oppiminen apteekkien raportoimista lääkityspoikkeamista toteutuu kolmella tasolla: yksikkö-, hyvinvointialue- ja kansallisella tasolla (**Kuva 1.**)

Helmikuussa 2025 apteekkien lääkitysturvallisuusvastaaville toteutetun kyselyn (vastausprosentti 43, n=277/643) mukaan 87 % apteekeista oli ottanut käyttöön turvallisempia käytäntöjä hyödyntämällä poikkeamailmoituksia sekä kansallisesti jaettuja lääkitysturvallisuusmateriaaleja.

Kuva 1. Kolmitasoinen malli apteekkien kerryttämän lääkityspoikkeamatiedon järjestelmällisen hyödyntämisen ja oppimisen toimintatavoista.

Johtopäätökset

- Lääkityspoikkeamien raportointi apteekeissa tuottaa arvokasta tietoa avohoidon lääkehoitoprosessin riskienhallintaan.
- Hyvään turvallisuuskulttuuriin pohjautuvat toimintatavat jokaisessa apteekissa, hyvinvointialuetasoinen yhteistyö apteekkien ja sote-yksiköiden välillä sekä poikkeamatiedon hyödyntäminen kansallisesti ovat keskeisiä keinoja poikkeamatiedon tehokkaaseen hyödyntämiseen ja yhteisen oppimisen edistämiseen.

Kiitokset

Awanic
Farmasian oppimiskeskus (FOK)
Apteekkien lääkitysturvallisuusvastaavat
Apteekkarit
Apteekkilaiset ja
Soten lääkitysturvallisuusasiantuntijat

Kirjallisuusviitteet

- ¹ World Health Organization: Medication without harm: Policy brief. Geneva, 2023
² Mäkinen E & Koskenkorva T, Holmström AR, Airaksinen M, Kuusisto M, Kyllönen H, Schoultz A, Sandler C. Promoting outpatient medication safety in Finland: A mid-term review of a national medication safety programme for community pharmacies (2021–2026). Health Policy 155:105285, 2025.